

УДК 305:32

ФІЛОСОФСЬКО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ПОЛІТИЦІ

кандидат політичних наук, доцент, Димова О. В.

Одеська національна харчова академія, Україна, Одеса

Стаття присвячена актуальності включення жінки в українську політику та її особливостям психологічного світосприйняття, за допомогою яких зумовлюється формування нових установок та тенденцій розвитку в політичних інституціях. У статті аналізуються засоби подолання кризової ситуації в державі, які можуть бути реалізовані шляхом активної участі жінок у ключових політичних питаннях. За допомогою історичного методу досліджуються характерні риси українського жіночого руху, які екстраполюються на сьогодення з цілю знайти унікальні риси українського жіночого світосприйняття. Це, у свою чергу, яскраво ілюструє можливість виникнення ситуації переходу від домінування політичних еліт над пасивною більшістю до горизонтальних взаємозв'язків та взаємовпливів меншості з іншими меншостями. Доведено необхідність зміни кількісного показника жінок у політичних інститутах для виникнення якісного переходу до нової політики.

Ключові слова: політична криза, горизонтальний взаємовплив, жіноче світосприйняття, гендерна рівність, гендерний стереотип, гендерні особливості.

кандидат политических наук, доцент, Дымова Е. В. Философско-психологический аспект гендерного равенства в политике/ Одесская национальная пищевая академия, Украина, Одесса

Статья посвящена актуальности включения женщины в украинскую политику и особенностям женского мировоззрения, которое обуславливает

формирование новых установок и тенденций развития в политических институтах. В статье анализируются средства преодоления кризисной ситуации в государстве, реализуемые посредством активного участия женщин в ключевых политических вопросах. При помощи исторического метода исследуются характерные черты украинского женского движения, которые экстраполируются в сегодняшнюю ситуацию с целью найти уникальные черты украинского женского мировосприятия. Это, в свою очередь, ярко иллюстрирует возможность возникновения ситуации перехода от доминирования политических элит над пассивным большинством к горизонтальным взаимосвязям и взаимовлияниям меньшинства с другими меньшинствами. Доказана необходимость изменения количественного показателя женщин в политических институтах для возникновения качественного перехода к новой политике.

Ключевые слова: политический кризис, горизонтальное взаимовлияние, женское мировоззрение, гендерное равенство, гендерный стереотип, гендерные особенности.

PhD in political sciences, associate professor, Dymova O. B. Philosophical and psychological aspects of gender equality in policy/ Odessa national food academy, Ukraine, Odessa

The highlight of the article is actuality of involvement of a woman into Ukrainian policy and typical features of feminine worldview, leading to the establishment of new statements and development trends in political institutions. The article analyses means of overcoming the crisis in the country realized by active participation of women in key political processes. By means of the historical method, typical features of Ukrainian feminine political movement are studied here, and these features are being extrapolated into the modern situation with the purpose to find unique features of Ukrainian feminine world perception. This, in its turn, clearly illustrates the possibility of transformation – from domination of political elites above the passive majority to horizontal connections and mutual

influence between minorities. The necessity of changing the quantity rate of women in political institutions for quality changeover towards the new policy, is proven.

Key words: political crisis, horizontal mutual influence, feminine worldview, gender equality, gender stereotype, gender features.

Вступ. Ситуація в Україні сьогодення вимагає від науковців та управлінців чесно констатувати той факт, що суспільство не може бути керованим звичними, напрацьованими минулими сторіччями механізмами управління. Жодне із рішень політиків та чиновників не виконується через механізми державних інститутів у тому обсязі, котрий потрібен задля його втілення. На всіх рівнях системи управління ефективність управлінських дій дуже низька та не забезпечує ані політичної волі еліти, ані продовження легітимності влади. Здається, суть проблеми не у зміні конкретних особистостей у державного керма, й не у тому, щоб вигадувати нові форми покарання та суспільного осуду. Дослідники аналізують попит закордонних управлінських систем, звертаються до козацького минулого, комбінують з менеджментом великого бізнесу у пошуках ефективних управлінських рішень та механізмів впливу на пасивну більшість. Однак, все свідчить про те, що пошук напрацьованих засобів управління не оправдовує покладених на них сподівань. І це пов'язане не з українською проблематикою, а загальносвітовою. Значна кількість дослідників акцентує увагу на неефективності системи управління. Причому, це стосується як країн, що стоять на шляху індустріального розвитку, так й держав Великої Семірки. Громадянські війни, теракти, формування ІПЛ, референдуми з питань відокремлення провінцій у благополучних державах, страйки та скандальні відставки перших осіб Старої Європи, – все це свідчить про необхідність перегляду всієї системи керування меншин більшістю.

Конструктивні психологи [1] стверджують, що час традиційного масового впливу на великі спільноти закінчився. Історія формування

культури останніх сторіч – ХХ та ХХІ – це глобальне уособлення індивідів та малих угруповань, що придбало якісної ознаки з появою персональних комп'ютерів та всемірної мережі інтернету. Виклик сьогодення з боку сучасного людства – пошук засобів взаємовпливу та персональної відповідальності, за допомогою яких рівень організаційного життя держави мінімізує вертикаль еліти та її влади безконтрольного перерозподілу благ.

Мета цієї статті – запропонувати вектор пошуку розв'язання цього архіскладного завдання, який, можливо, створить ситуацію зняття великої напруги в українському суспільстві, протистояння братів та ліквідацію збройного конфлікту усередині країни, користь від якого мають тільки ворожнечі нашої державності сили.

Який інструмент для переходу до якісно нового засобу взаємоуправління меншості меншинами ми можемо знайти? Авторка цієї статті пропонує наступний засіб побачити розвертання нового простору: політика та політичне управління потребує участі у цьому процесі жінок та жіночого світосприйняття. Це може сприйматися як дуже банальна фраза чергової феміністки, це може здаватися певною позою жінки-вченого... Але...

Коли ми розглядаємо ступінь участі жінок у політиці, то маємо можливість зайняти дві позиції. Перша позиція стала вже класичною з точки зору визначення сутності поняття «гендер», яке полягає «в усвідомленні, розумінні двох начал у людині – жіночого та чоловічого, але не у біологічному, а саме в соціальному вимірі. Іншими словами, гендер – соціальна особливість статі людини, певна соціальна роль у суспільстві» [2, С.78]. Враховуючи таку точку зору, цілком логично буде сприймати стиль поведінки у політиці не біологічної статі людини, а його типу соціалізації, завдяки якому сформувалися три моделі поведінки. «Результати опитування молоді свідчать, що вони бачать три основні групи політичних лідерів за співвідношенням гендерних якостей: політики (чоловіки і жінки) з маскулініним типом поведінки; політики (чоловіки і жінки) з маскуліно-

фемінним типом поведінки; політики з невизначеним гендерним статусом. Маскулінний тип поведінки передбачає такі якості, як незалежність, високий рівень амбітності, домагань, розсудливість, раціональність, схильність до аналітичності, абстрактне мислення, предметно-ділова спрямованість діяльності. Фемінний тип поведінки передбачає залежність, схильність до виконавчої роботи, інтуїтивність, високий рівень емоційності, конкретне мислення, міжособистісну спрямованість діяльності» [2, С.79].

Друга позиція пропонує декілька інший акцент: тип соціалізації (фемінний чи маскулінний) базується, перш за все, на біологічні природі людини, яка несе в собі певну суть. Природна суть чоловіків – експансія, захват, засвоєння нового; природна суть жінок – збереження існуючого, баланс між новим та застарілим, охорона людського роду як, у першу чергу, біологічного виду. Саме з цієї точки зору авторка статті пропонує поміркувати над перспективами жіночої участі у політики ХХІ сторіччя, бо минуле ХХ – це втілення маскулінності: експансія нових земель, війни за колонії, підкорення природних ресурсів Землі людським завданням, амбіційні ігри держав. Саме цей тип подарував крім досягнень, й глобальні проблеми – постійне збільшення зброї масового знищення, нераціональна експлуатація природних ресурсів, гіперконцентрацію багатств у певних держав за рахунок інших.

Аналіз основних досліджень з проблематики жінок у політиці та їх взаємодії з механізмами державного управління свідчить про успішну діяльність та ефективну реалізацію принципів взаємодопомоги, підтримки та втілення принципу збереження національного духу. Яскравою з цієї точки зору ілюстрацією являється дослідження М. Богачевської [3]. Не менш значними є праці О. М Балакіревої [4], І.М. Грабовської [5], С.Павличко [6], Л. Амджан, Н. Олійник, Т. Злобіної [7].

Спираючись на багатий матеріал архіву закордонних бібліотек, М. Богачевська у своїй праці зробила декілька цікавих висновків, які слід

розглянути кожну окремо. Однак її головні висновки стосуються історії становлення жіночого руху та участі жінок у багаточисельних акціях проти ведення військових дій у Першу Світову.

Чи можливо робити екстраполяцію історичного минулого на сьогодення? Чи збереглися головні ознаки українських жінок, які виписані у різних предметах та явищах фольклору? Чи варта ця розмова того, щоб гендерний 30-ти процентний бар'єр, прийнятий на законодавчому рівні, був реалізований по відношенню до жінок на всіх зрізах політичного керування?

Мета цієї статті – усвідомити самій авторці, та спробувати довести до широкого кола дослідників думку про актуальність, навіть життєву необхідність включити жінок до прийняття політичних рішень, але не з точки зору відповідності «європейських норм та законодавчих умов вступу кудись-то там...». Треба з філософсько-політичної позиції довести необхідність за допомогою цієї діяльності зберегти суспільство та надати йому можливість якісно нового розвитку. Виходячи з цієї мети, за допомогою історичного та структурно-функціонального підходів до сучасних соціально-політичних подій в Україні, можливо вирішити наступні питання:

- яким процесам спотворює природа жінки у політичному просторі;
- які сфери громадсько-політичної діяльності максимально природно властиві жіночому світосприйняттю та діяльності;
- якими якісними характеристиками можна наділити жіночі громади, що будуть спричиняти покращенню суспільно-політичній ситуації в Україні;
- які саме альтернативні шляхи у політиці будуть сприяти формуванню трансформаційно нового формату взаємовідносин між громадянами однієї держави та, можливо, в цілому і взаємозв'язку людини та Світ-системи.

Синергетичний погляд на XXI сторіччя дозволяє побачити максимальну концентрацію руйнуючих дій багатьох політичних акторів саме тому, що ХХ

сторіччя ані Першою, ані Другою Світовими війнами не розв'язали головні питання індустріальної епохи. Складена Світ-система цієї епохи потребує від держави постійної демонстрації та різноманітного підтвердження своїх провідних, лідерських позицій обов'язково за рахунок інших держав, які повинні стати своєрідними недо-суспільствами, гумусом для зверх-держав. Така максимально ієрархізована та вкрай нестабільна Світ-система не може існувати в умовах інформаційного суспільства, навіть якщо постійно зніжувати якість освіти та прищеплювати більш складні форми маніпулювання колективною свідомістю.

Таким чином, пошук принципово нових методів взаємовпливу один на одного громадян та суспільств потребує виходу за рамки будь-якої ієрархії, за межі принципу панування – підлеглості. Відомий український військовий експерт О.Арестович пропонує альтернативний шлях переходу до нової системи, який буде спиратися на щирий дух українського народу. Втілення цього духу – це особисто вільний озброєний чоловік, який був сам собі хазяїном – орати на поле, захищати хату та сім'ю від набігів кочових сусідів, приймати відповідальність за свої рішення та дії – все це робилося їм самостійно, не спираючись ані на будь-яку централізовану владу. Історично склалося так, що центральна влада завжди була «чужою», тому – недовіра до неї, яка зафіксована у українця на генетичному рівні... [8] Тому відродження справжньої України – це дух бойовиків ПР, як би їх дії не виглядали некультурно, занадто брутально, жорстоко...

Я розумію логіку роздумів з приводу такого погляду: в історії багато прикладів трансформації однієї системи на іншу шляхом виникнення еліти лідерів-неінтелектуалів, але носіїв Духу оновлення, Іншого погляду, Нового бачення. Можна згадати й Пророка Моххамеда, засновника ісламу, й Мартина Лютера, одного з засновників протестантизму у християнстві.

Кожний новий трансформаційний рух – це й кров, й насилля, й репресії, й свавілля, й кривда серед мирян. Адже нічого не заподієш – якісні зміни супроводжуються усіма цими руйнуючими все навколо себе процесами.

Чи можлива інша ситуація, коли розчищення застарілих, відпрацьованих форм суспільного існування буде обмежене різноманітними течіями перекваліфікації та перегляду особистого світосприйняття без фізичного знищення носіїв цього світогляду?

Здається, що треба провести водорозділ між переходом від традиційного суспільства до індустріального та від індустріального до інформаційного. Якщо прийняти позицію, що цивілізаційний рух – це «всупереч природи», це самоутвердження за допомогою війни, агресії, то, безумовно, потрібне знищення всього природного, що, у значній мірі, характеризує традиційне суспільство, та встановлення штучних, змодельованих за допомогою соціальних статусів та ролей, відносин. Тобто головне слово індустріальної епохи – ієрархія.

Трансформація відносин сьогодення – це перехід до горизонтальних взаємозв'язків з акцентом на рівну гідність кожної з людини, кожної зі спільноти. Така теза у соціально-філософському контексті не новина, адже мислителі часів Великої Французької революції пробували ввести цей контекст у суспільно-політичну сферу буття. Здійснювали тезу їх послідовники-революціонери, знов таки, цивілізаційними засобами – ненависть, кров, смерть. «Цивілізаційний» у даному випадку – антигуманний, тому що моє світосприйняття повинно встановитися за допомогою повної перемоги – мій опонент повинен повністю бути згодним зі мною чи загинути. Це цілком вписується в світ чоловіків, які зі зброєю в руках відстоюють право на свій Універсум. Адже, Світ чоловічого – це рух, певний вектор, експансія та будівництво «своєї фортеці». Така суттєва природа чоловіків була сформульована певними філософськими течіями та яскраво проілюстрована

психологами-конструктивістами [9]. Здається, коло замикається – щоб принести Нове Слово, треба Старе Слово знищити.

Неможна змінити природу чоловіків, але можна діяти нетрадиційно – включити у Діалог жінок, які втілюють зовсім інші принципи буття. Я впевнена, що трансформація соціально-політичних відносин в інформаційному суспільстві не може відбутися без звертання до природи жіночого та її активної участі на всіх ланках управління. Війна закінчується, коли у Діалог вступає жіноча мудрість, яка точна знає завдяки чому можна припинити войовничий дух чоловіків. Це доведено ще Аристофаном у комедії «Лісістрата». Нехай у іронічно-гротескній формі, але Аристофан чітко кристалізує характерні риси чоловічого Світу, який має як сильні, так і слабкі сторони вузьких бійниць своєї фортеці. Мені, як автору цієї статі, треба цю позицію перекласти на наукову мову та, з опорою на історичний матеріал, запропонувати деякі конкретні дії відносно формування Діалогу між двома Світами – чоловіків та жінок – задля переходу до якісно нових взаємовідносин між спільнотами й суспільствами.

Спираючись на дослідження М. Богачевської, що пов'язані з історією становлення українського жіночого громадсько-політичного руху [3], можна у першу чергу кристалізувати характерні ознаки гендерно-жіночої діяльності.

Наприкінці ХІХ ст. жінки як Лівобережної, так й Правобережної України починають у суспільно-громадському просторі діяти як активні суб'єкти. Виникла потреба напрацювати шляхи придбання затребуваної у тогочасному суспільстві професії, яка допоможе мати власні гроші, незалежне від чоловіка існування, повагу з боку громади та самоповагу. «...в Києві Товариство оборони жінок складалося значною мірою з жінок-інтелігенток, які розгорнули широку діяльність самопомоги для всіх жінок міста... [3, С.28]». «Товариство провадило гуртожиток для робітниць Києва і дешеvu їдальню. Жінки зорганізували бюро праці, бюро дарової поради юридичного характеру та школу грамотності. Кошти покривались із заробітків, які

приносила кравецька робітня. Робітня розрослася та працювала так вдало, що поліція не давало дозволу на лотерею, мовляв, товариству додаткові заробітки зайві. З тих заробітків жінки розгорнули ширшу діяльність: почали провадити курси шиття, крою та бухгалтерії. Це знову ж приносило заробіток, і товариство побільшило школу грамотності та розвинуло культурну діяльність. Влаштовано концерти, доповіді та товариські зустрічі, у яких брали участь чоловіки [3, С.29]». Схожі процеси відбуваються у Галичині з тією тільки різницею, що головні професійні навички та прибуток були пов'язані з птахознавством та поварським мистецтвом, яке було затребуване в Австро-Угорській імперії. Тим паче, що «...появилась праця Гаррієт Тейлор та Джона Стюарта Міля «Про підвладність жінок». Тоді також впроваджено в Австрії закон, що всі дівчата в імперії мусять ходити до школи принаймні три роки. Навчання німецької мови в середніх школах наблизило українців тогочасного європейського мислення... [3, С.43]».

Тут з'являється перша особливість жіночого менталітету того часу. Прибуток від економічної діяльності укладається у суто культурно-просвітницькі форми підтримки та розвитку національної самосвідомості. Здається фінансовий залишок для жінок – це лише засіб, який краще направити на неекономічні сфери буття, тоді як для чоловіка – це виступає, головним чином, як самоціль, старт для подальшої економічної експансії. Це не є добре, чи погано, це просто особливості світосприйняття двох людських істот – жінки та чоловіка, які, безумовно, мають право на одночасне існування.

Чому так важливо було українським жінкам зберегти мову та культурно-побутові традиції своїх предків? Тому що вони не тільки зберігали канали соціалізації, засоби для формування внутрішньої самоідентифікації. Не менш важливим було те, що інтуїтивно вони відчували – образи, казки, вірші, прислів'я, пісні та побутові звичаї – все це є їх, жіночою Мовою, за допомогою якої, вони розуміють одна одну і можуть передати мудрість

покоління своїм нащадкам. З іншого боку, жінки активно включаються у економічну діяльність, яка потребує саме чоловічої мови – Мови структури, конструкторсько-функціональної діяльності, чіткої команди та ієрархічної підпорядкованості. Недивно, що цей процес протікав декілька асиметрично: входження жінки у економічно-громадську діяльність відбувалося бурно, а засвоєння Мови, Форми, яка би допомогла зрозуміти своє місце у суспільстві, мало значно слабкіші темпи. Саме тому, знайти архівні данні про громадську жіночу діяльність дуже складно, бо «...дами про себе не писали, але писала про них поліція [3, С.26]».

Й серед релігійних консерваторів, й серед реформістських лібералів, й серед революціонерів-соціалістів були соратниці-жінки. Їх праця була непримітна, організаційно-рутинна, без слави та лаврів популярності [3, С.28-32]. Ця участь була дуже важлива для становлення жіночого руху, адже це був процес засвоєння мови чоловіків, що допомагає жінкам визначити важливі для них сфери громадського життя.

Діяльність жіночого руху того часу була спрямована не тільки на збереження національної культури та самоідентифікації за допомогою головних шляхів соціалізації дитини: дитячих садків, середніх шкіл та просвітницьких організацій. Не менш важлива робота по врятуванню поранених та полонених була організована жіночими громадами у Першу Світову. Адже усі політичні програми двох імперій перетворилися на лушпайку, яка не має сенсу перед загрозою знищення цілих націй та держав. Про таку позицію жінок можна говорити як про другу особливість світосприйняття: коли виникає реальна загроза існуванню людини, материнський інстинкт знімає усі ідеологічні протиріччя, концентруючи енергію навколо спасіння, лікування та реабілітації життя воїнів, інших жінок, дітей. «Жінки західного світу наприкінці XIX ст. створили міжнародні жіночі організації, ціль яких була запобігати війнам між державами. Міжнародна жіноча організація, Міжнародний суфражистський союз та

Міжнародна жіноча ліга за мир та свободу виступили на європейську арену під прапорами пацифізму та міжнародної співпраці. Хоч намагання жінок припинити першу світову війну не мали жодних наслідків, жінки після війни продовжували свою працю, щоб не допустити нової війни... Жінки Української Народної Республіки і Західноукраїнської Народної Республіки, створивши в Кам'янці-Подільському об'єднану українську жіночу організацію, намагалися стати активними членами міжнародних жіночих організацій. Вони відразу включились у міжнародний жіночий рух та брали участь у міжнародних з'їздах Міжнародної жіночої ради, Міжнародного суфражистського союзу та Міжнародної жіночої ліги за мир та свободу» [3, С.72]. Поразку жіночих спроб припинити світові війни можна пояснити саме тим, що у велику політику вони не були допущені та їх світосприйняття не змогло проникнути у сферу прийняття ключових управлінських рішень.

Історія існування інституціонального суспільства знає низку прикладів управління державою жінками. Перші археологічні свідчення відносяться до Стародавнього Єгипту, коли у XV ст. до н.е. на престолі з'явилась фараон-жінка Хатшепсут. Фараон повинен бути втіленням Хора, чоловічого образу, тому Хатшепсут проводила прийоми та зображувалася на стінах храмів у чоловічому одязі та зі штучною бородою. З іншого боку, «в надписах на стінах храмів цариця продовжувала називати себе найгарнішою з жінок та відмовилася від одного з царських титулів – «Могучий бик». Після неї на престол піднімалися ще чотири жінки (до приходу Олександра Македонського) [10], але їх поява завжди була пов'язана з критичними, нестабільними ситуаціями, які ще більш підкреслювали, що жінка на чолі держави – це надзвичайна ситуація, а не правило тогочасного політичного життя. У Середньовіччі з'являються у Європі більш частіше жінки-правителі, а суфражистський рух XX ст. зробив значний крок у бік визволення жінок від жорсткого «домострою», який виник за часи індустріалізації суспільства. Ці кроки – отримання поста прем'єр-міністра Сірімаво Бандаранаїке у 1960 р. на

острові Шрі-Ланка [11], це Аргентина у 1974 р., де президентом стала Естела Мартінес де Перон [12], це й перемога на ісландських президентських перегонах у 1980 р. Вігдіс Фіннбогадоттир [13].

Ці перелічені приклади, якщо зануритися у кожну жіночу історію правління, можуть бути свідоцтвами двох характерних особливостей. Перша пов'язана зі збереженням політичними лідерками жіночої природи та світосприйняття – тоді держава починає розвивати культурну та місцевобудівницьку складову суспільного буття. Такий засіб характеризується довгими роками стабільного та квітучого правління, а жінка-лідерка доволі надійною, передбаченою у своїх діях фігурою. Але, нажаль, таких прикладів дуже небагато.

Друга ситуація складається не так прозоро та зрозуміло. Коли держава знаходиться у складному міжнародно-політичному чи економічному становищі та її голові треба приймати дуже неоднозначні з точки зору етики і гуманності рішення, жінка-лідер обирає два засоби реалізації. Перший – це відмова від жіночої природи та суто чоловічі рішення і вчинки. До таких лідерів я би віднесла Маргарет Тетчер та Ангелу Меркель. Цілком ймовірно, що у приватному житті вони компенсують свою жіночу природу, що дає можливість відновити життєву енергію. У цьому випадку незрозуміло одне – навіщо вони діють у світовій політиці як чоловіки у спідницях, а не як жінки-лідери? Другий засіб – це збереження свого світовідчуття на високому політичному рівні і спроба за його допомогою трансформувати у плюси для суспільства головні політико-економічні проблеми. Таку надскладну задачу можливо втілити тільки шляхом опору на дуже надійних та стратегічно-грамотних чоловіків. Інакше – лідерка не справляється з ситуацією і, в результаті, тяжко хворіє. Так сталося з Естелою Мартінес де Перон, так відбувається з Юлією Тимошенко. Вдалих з тієї точки зору приклад – перша у новітній історії жінка прем'єр-міністр Шрі-Ланки Сірімаво Бандаранайке, прем'єр-міністр Індії Індіра Ганді, королева Великобританії – Єлизавета II.

Незначна кількість вдалих прикладів правління жінками-лідерами ще пояснюється й тим, що кількість жінок у сфері правління має значення. Якщо на чолі держави стоїть жінка, але її оточення складається тільки з радників-чоловіків, то й бути зрозумілою ними їй буде дуже складно. А у цьому разі – гальмування її світогляду, її реформ та політичних рішень.

Таким чином, вищенаведений аналіз підтверджує, що, для того щоб жіноче світосприйняття дійсно увійшло у політичну реальність, склад управлінських кадрів повинен включати не менш 25% жінок. Визнання цього факту відбулося в Україні на самому високому рівні, адже не дарма у якості стратегічного завдання 2015 року була визначена необхідність забезпечити гендерне співвідношення на рівні не менше 30:70 тієї чи іншої статі у представницьких органах влади та на вищих щаблях виконавчої влади [14, С.73].

«Вважається, що присутність у владних структурах малими пропорціями жінок означає що вона «грає за чоловічими правилами», Але коли представленість доходить до 30%, ситуація змінюється: жінки перетворюють сам тип політичної діяльності, тематику й стиль обмірковування соціальних проблем, форму організації роботи. Але цього признання недостатньо. Присутність жінки у політиці спотворює трансформації традиційного типу ліберальної демократії. Саме жінка спроможна привнести у «список» традиційних ліберальних цінностей – справедливість, признання прав особистості – такі загальнолюдські цінності, як турбота, співчуття, взаєморозуміння, підтримка, що першочергові у попиті материнства» [15].

Такий погляд офіційно був закріплений ще на початку XXI століття у програмному документі ООН, який називався «Цілі розвитку тисячоліття», Третя позиція цієї декларації стосується необхідності заохочення рівності чоловіків та жінок, розширенню прав та можливостей жінок, зокрема ліквідування нерівності між полами у сфері навчальної та середньої освіти вже у першій чверті XXI ст. [16]. Цікаво, що за даними українських

досліджень саме жінки демонструють пріоритет вищої освіти у процентному співвідношенні, адже вони складають більшість студентів ВУЗів та більш як третину кандидатів наук [17, С.17].

Я впевнена, що складну соціально-політичну ситуацію в Україні можна трансформувати нам на користь, якщо включити до простору управлінських рішень жінок. Ми маємо дуже сильне природне начало, яке дозволить розглядати ситуацію поза ідеологічних чи вузько-корисних інтересів, але це природне начало має все ж таки берега у вигляді вищої та наукової освіти, яка допомагає жіночу інтуїцію трансформувати на логічно-раціональну мову. Політика дійсно потребує вміння розглядати ситуацію як глобально-стратегічну, шукати конкретні тактичні ходи для розв'язання цієї ситуації. Це, безумовно, сфера максимальної ефективності чоловіків, які зараз домінують у політиці. Але є одне але... Сучасний світ демонструє брак позаситуаційного бачення, яке допомагає постійно держати на увазі змістову мету – життя людське. Тому найсучасніша світова історія має приклади, коли після економічної реформи населення держави скорочується удвічі, коли видобуток корисних копалин знищує чудові природні умови життя чи коли війна за територію руйнує все те, заради чого були воєнні дії – промисловість, соціальну інфраструктуру, налагоджений побут, сенс людського життя...

Це висновок, який лежить на поверхні: висока концентрація чоловіків призводить до домінування над усім головної мети цивілізації – грошей, багатства, бо саме чоловічий світ виступає двигуном прогресу. Тому принципи гуманізму, цінності життя людського лише декларуються. Продовжити та зберегти життя роду людського – це головна цінність жіночого світогляду. Я впевнена, що при гармонійній взаємодії зі світом чоловіків, цінність людського життя нівелює деформації у загальнолюдських уявленнях про головні галузі розвитку. Чому, наприклад, держава вважає найважливішими міністерствами економіку, фінанси чи газо-нафто-вугільно-промислове? Тому що там великі гроші, які виступають еквівалентом

експансивного розвитку. Цей природний погляд чоловіків на зміст цивілізації підтверджується сучасними опитуваннями, відповідно яким більш половини українців вважають, що перевагу мають саме чоловіки у доступі до державних коштів і майна [17, С.38]. З точки зору ж жіночого світосприйняття гроші повинні бути спрямовані на формування екологічно чистого зовнішнього середовища та комфортного психологічного клімату буття людини, що передбачає, у тому числі, й усі національно-культурні форми самоідентифікації. Адже саме це виступає головним засобом забезпечення гідного людського життя.

Нажаль, стереотипне уявлення про місце жінок у політиці неможливо змінити навіть за два з половиною десятиріччя, якщо держава ані через ЗМІ, ані через культурно-освітні канали не трансформує громадянські думки на більш гендерно привабливі. Загальне світосприйняття досі формується сильними патріархальними традиціями. Про це свідчить відповідь понад 40% українців (як жінок так й чоловіків): у вищих державних органах жінки складають маленьку частку тому, що «політика – це чоловіча справа» [17, С.37].

Є позитивні стереотипи, які допомагають формувати гендерно сприятливі для жінок умови праці у сфері політики. Наприклад, українці дуже позитивно оцінюють здібності жінок очолювати такі галузі управління як соціальний захист, охорона сім'ї, культура й освіта, малий й середній бізнес [17, С.38]. З іншого боку, діє чіткий стереотип: великі фінансові потоки, оборонний комплекс та важка промисловість – суто чоловіча справа. І це цілком зрозуміло, звичайно, бо жінка, якщо вона пам'ятає про свою природу материнства, ніколи не дасть згоди на витрату великих коштів, що підуть на новий вид озброєння. Тільки-но треба структурно оформити саме цю, 30-ти відсоткову присутність жінок у цих галузях для того, щоб не забувалася головна теза існування кожної галузі управління суспільством: всі міністерства та органи управління створюються для того, щоб якомога

більшість українців відчувала себе у достатньо сприятливих життєвих умовах. З цієї точки зору їй потрібна гендерна політика держави, що сприяє жіночому світогляду зупинити перетворення інструментального збільшення національного багатства на самоціль.

Безумовно, це тільки початок більш глибокого аналізу та подальшого розмірковування над проблемою заохочення жінки до політики та її позитивного впливу на формування якісно нового світового простору. Мені залишається тільки зробити основні висновки з цього наукового дослідження.

По-перше, початок XXI сторіччя яскраво демонструє всю багатогранність та складність суспільно-політичних процесів, джерелом яких є діяльність саме людини, і відповідальність лежить теж на неї. З іншого боку, саме інформаційне суспільство демонструє загострення протиріччя між світовою елітою, яка використовує всі ресурси задля збереження свого статус-кво, та більшістю, що знаходиться у пошуках нових методів управління. Методів, спрямованих на формування горизонтальних зв'язків та систем взаємовпливу.

По-друге, є всі підстави стверджувати про необхідність активного включення жінки до політико-управлінського простору держави. Її особливості та відмінності від чоловіків у психологічному просторі та світосприйнятті дозволяють провести глибокий самостійний аналіз жіночої присутності у політиці.

По-третє, пошук та реалізація механізмів взаємовпливу та персональної відповідальності, за допомогою яких рівень організаційного життя держави зміниться на більш прозорий та більш соціально справедливий, можливий саме за умов включення жінок у політичну діяльність. Її світосприйняття та життєва позиція спотворює подолання соціально-політичних конфліктів та дає можливість знайти спільну платформу для взаєморозуміння.

По-четверте, саме якісний фактор (не менш 30%) присутності жінок у політичних інститутах, дає якісний перехід від простого вбрання сесійної

зали гарними жінками до поваги та урахування жіночої думки, її альтернативної від чоловіка позиції, втілення у політичний простір головної мети – збереження людського життя та національного генофонду.

По-п'яте, збереження консервативних поглядів значної частини українців з приводу неважливої ролі жінки у політиці, створює дуже складні умови задля дій по трансформації суспільного відношення та включення жіночого простору у суспільно-політичне життя. Тому, однією з головних задач державного замовлення у ЗМІ, повинне бути формування сприятливого середовища щодо відношення до приходу жінок у Велику політику.

Література:

1. Калинаускас И. *Логика и практика единого. Интеллектуальная авантюра I-II. [Текст] /И. Калинаускас/ – СПб.: Афина, 2012. – 384 с.*
2. Терлецька І. *Гендерні аспекти політики: спроба синтезного аналізу [Текст]/ І. Терлецька // Вісник КНТЕУ. - №3, 2010 – С. 77-85*
3. Богачевська М. *Дума України – жіночого роду [Текст] / М. Богачевська/ – К.: Воскресіння, 1993. – 57 с.*
4. Балакірева О. М. *Проблеми розвитку демократії та забезпечення рівних прав для жінок і чоловіків в Україні трансформаційного періоду [Текст] / О. М. Балакірева, Н. В. Лавриненко, К. Б. Левченко та ін. – К.: Столиця, 1997. – 180 с.*
5. Грабовська І. М. *Політична роль жінки в сучасному українському суспільстві [Текст] / І. М. Грабовська // В. С. Крисаченко, М. Т. Стетико, О. С. Власюк [та ін.] Українська політична нація: тенева, стан, перспективи / за ред. В. С. Крисаченка; Нац. ін-т стратегічних дослідж. – К. : НІСД, 2003. – С. 288–299.*
6. Павличко С. *Чи можливий в Україні фемінізм? [Текст] / С. Павличко // Фемінізм / передм. Віри Агеєвої. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. – С. 167–179.*

7. Збірник доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Гендерні теорії, гендерні практики: налагоджуючи мости» / Упорядн. О. Плахотнік, Л. Гусякова, Т. Ісаєва. — Х. : Райдер, 2008. — 100 с.
8. Арестович А. Украинцам не присуща централизованная власть, конфликт в Мукачево был неизбежен /А. Арестович/ [Електронний ресурс] // Режим доступу: // www.ukrlife.tv
9. Калинаускас И. Женская мудрость и мужская логика. Война полов или принцип дополнительности [Текст] /И.Калинаускас/ – СПб.: Афина, 2011. – 224 с.
10. Вікіпедія [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Хатіуенсум>
11. Вікіпедія [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Сірімаво_Бандаранайке
12. Вікіпедія [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Исабель_Мартінес_де_Перон
13. Вікіпедія [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Вігдіс_Фіннботадоттїр
14. Україна: Цілі розвитку тисячоліття. 2000+7. Національна моніторингова доповідь. / Авт.кол.: Крючкова І., Сітнікова Н., Дорошкевич Р., Мусіна Л., 15. Піщейко В. О., Опаріна Н. О. та ін.; Міністерство економіки України – К.: Дія, 2007. – 92 с.
15. Соловьева Г. Гендерная политика и устойчивое развитие // Портал женского комитета ПИТ.УА [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://female.pit.org.ua/Articles/6274.aspx>
16. ООН: цели развития тысячелетия [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.contenton.ru/future/work/tseli-tysyacheletia/>
17. Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві // Програма розвитку ООН в Україні, 2007

Матеріали дослідження, // Центр соціальних експертиз Інституту соціології НАН України, 2007. – Київ, 2007. – 145 с.

References:

1. Kalynauskas, Y. Loghyka y praktyka edynogho. Yntellektualjnaja avantjura I-II. [Tekst] /Y.Kalynauskas/ – SPb.: Afyna, 2012. – 384 s.
2. Terlecjka I. Ghenderni aspekty polityky: sprobha synteznogho analizu [Tekst]/ I. Terlecjka // Visnyk KNTEU. - № 3, 2010 – S. 77-85
3. Boghachevsjka M. Duma Ukrajiny – zhinochogho rodu [Tekst] / M. Boghachevsjka/ – K.: Voskresinnja, 1993. – 57 s.
4. Balakirjeva O. M. Problemy rozvytku demokratiji ta zabezpechennja rivnykh prav dlja zhinok i cholovikiv v Ukrajini transformacijnogho periodu [Tekst] / O. M. Balakirjeva, N. V. Lavrynenko, K. B. Levchenko ta in. – K.: Stolycja, 1997. – 180 s.
5. Ghrabovsjka, I. M. Politychna rolj zhinky v suchasnomu ukrajinsjkomu suspiljstvi [Tekst] / I. M. Ghrabovsjka // V. S. Krysachenko, M. T. Stepyko, O. S. Vlasjuk [ta in.] Ukrajinsjka politychna nacija: geneza, stan, perspektyvy / za red. V. S. Krysachenka; Nac. in-t strategichnykh doslidzh. – K.: NISD, 2003. – S. 288–299.
6. Pavlychko, S. Chy mozhyvyj v Ukrajini feminizm? [Tekst] / S. Pavlychko // Feminizm / peredm. Viry Aghjejevoji. – K.: Vyd–vo Solomiji Pavlychko «Osnovy», 2002. – S. 167–179.
7. Zbirny`k dopovidej Mizhnarodnoyi naukovo-prakty`chnoyi konferenciyi «Genderni teoriyi, genderni prakty`ky`: nalagodzhuyuchy` mosty`» / Uporyadn. O. Plaxotnik, L. Guslyakova, T. Isayeva. — X.: Rajder, 2008. — 100 s.
8. Arestovy`ch, A. Ukray`nczam ne pry`sushha centraly`zovannaya vlast`, konfly`kt v Mukachevo byl ney`zbezhen /A. Arestovy`ch/ [Elektronny`j resurs] // Rezhy`m dostupu: // www.ukrlife.tv
9. Kaly`nauskas, Y`. Zhenskaya mudrost` y` muzhskaya logy`ka. Vojna polov y`ly` pry`ncy`p dopolny`tel`nosty` [Tekst] /Y`. Kaly`nauskas/ – SPb.: Afy`na, 2011. – 224 s.

10. *Wikipedia [Elektronny`j resurs] // Rezhy`m dostupu: <https://en.wikipedia.org/wiki/Hatshepsut>*
11. *Wikipedia [Elektronny`j resurs] // Rezhy`m dostupu: https://en.wikipedia.org/wiki/Sirimavo_Bandaranaika*
12. *Wikipedia [Elektronny`j resurs] // Rezhy`m dostupu: https://en.wikipedia.org/wiki/Isabel_Martínez_de_Perón*
13. *Wikipedia [Elektronny`j resurs] // Rezhy`m dostupu: https://en.wikipedia.org/wiki/Vigdís_Finnbogadóttir*
14. *Ukrayina: Cili rozvy`tku ty`syacholittya. 2000+7. Nacional`na monitory`ngova dopovid`. / Avt. kol.: Kryuchkova I., Sitnikova N., Doroshkevych R., Musina L., Pishhejko V. O., Oparina N. O. ta in.; Ministerstvo ekonomiky` Ukrayiny` – K.: Diya, 2007. – 92 s.*
15. *Solov`eva, G. Gendernaya poly`ty`ka y` ustojchy`voe razvy`ty`e // Portal zhenskogo komy`teta PYT.UA [Elektronny`j resurs] // Rezhy`m dostupu: <http://female.pit.org.ua/Articles/6274.aspx>*
16. *OON: cely` razvy`ty`ya tysyachelety`ya [Elektronny`j resurs] // Rezhy`m dostupu: <http://www.contenton.ru/future/work/tseli-tysyacheletia/>*
17. *G`enderni stereoty`py` ta stavlennya gromads`kosti do genderny`x problem v ukrayins`komu suspil`stvi // Programa rozvy`tku OON v Ukrayini, 2007 Materialy` doslidzhennya, // Centr social`ny`x eksperty`z Insty`tutu sociologiyi NAN Ukrayiny`, 2007. – Ky`yiv, 2007. – 145 s.*

